

ІСКРЫ

ЛЫЦА

Отд.

XVIII

8019

N3

СЬМЯЛЯКІ

(П'еска для малодшых дзяцей)

Прымаюць удзел: Петрык, Галя, Рыгор, Зося, Янка.

Петрык. Я, дзеці, нічога не баюся. Я магу ўночы адзіна па цёмнай хаце прайсці.

Рыгор. Гэта няважна. А я і сабакі ня спужаюся. Як закрычу на яго ды замахнуся палкаю—ён і ўцячэ...

Янка. А я і воўка не баюся...

Зося. Ці-ж ты яго бачыў?

Янка. Бачыў. У клетцы.

Рыгор. А я тыгру бачыў.

Зося. На малюнку?

Рыгор. Ды не. У лесе...

Галя. У нас тыгры ня водзяцца.

Рыгор. А я бачыў. Як прыцэліўся з стрэльбы ды выстраліў, адразу ўцёк.

Галя. Хто, ты ўцёк?

Рыгор. Ня я, а тыгра ўцякла...

Зося. Гэта табе прысьнілася.

Янка. А вось дзяўчаты ўсяго баяцца.

Рыгор. Яно так. Мы нічога не баімся, а дзяўчаткі дык зараз уплач...

Галя. Як табе ня брыдка...

Рыгор. І ня брыдка—гэта праўда...

Зося. Праўда?

Петрык. Але-ж праўда. Аб гэтым усе ведаюць.

Зося. Ну, добра... (Шэпча нешта Галі на вуха).

Янка. Ты што там шэпчаеш?

Галя. Яна кажа—якія вы... сьмелыя.

Рыгор. Хто? Мы? Мы самыя сьмелыя. Сьмялейшых за нас няма.

Зося. Што гэта? (Абарачваецца).

Петрык. Што?

Зося. Нехта крадзецца.

Янка. Дзе?

Галя. Вось там у кутку.

Рыгор. Што гэта там?

Зося. Ня ведаю. Можа, вужака?..

Галя. А можа тыгра?..

Рыгор. Тыгры ў нас ня водзяцца.

Галя. А ты-ж іх бачыў...

Рыгор. Не. Але... так, так, бачыў...

Янка. Што гэта мы спужаліся, ці што? (Адыходзіць).

Петрык. Чаго-ж нам пужацца... (Адыходзіць).

Рыгор. Пойдзем, дзеці, адсюль...

Галя. Ай, вунь вочы, блішчаць!..

Зося. І кіпцюры!

Галя. І хвост!

Рыгор. Дзеці! уцякайма барджэй, я скажу маме, няхай яна прагоніць...

Янка. Уцякайма!.. (Бягуць).

Зося. Вось дык сьмялякі хлопцы! Хлопцы, вярнецеся. Гэта мы на-жартавалі.

Галя. Хадзеце сюды.

(Хлопцы асьцярожна ўваходзяць).

Петрык. Што там?

Янка. Вось і вочы блішчаць.

Галя. І хвост!..

Зося (выносіць кошку). Гэта-ж... кошка!

Галя. Ну, канечне, вы самыя сьмелыя—ня спужаліся.

(Хлопцы стаяць, схіліўшы галовы).

Зося. А вось на дзяўчат усё брэшаце—яны трусіхі...

Петрык. Гэта мы так. Больш ня будзем.

Янка. Толькі не раскажвайце нікому аб гэтым.

Рыгор. Каб ты прапала. А прызнацца, мы добра спужаліся.

Галя. Ну, вось гэта лепш. А то—сьмя-ля-кі!

(Заслона).

XVIII 8019 (III)

ШТОМЕСЯЧНАЯ ЧАСОПІСЬ ДЛЯ МЕНШЫХ ДЗЯЦЕЙ

ІСКРЫ

ОРГАН

ЦК ЛКСМБ і
НАРКАМАСЬВЕТЫ

Год выдання 2-гі

Умовы падпіскі:

На 1 месяц . . . 15 к.
На 3 м-цы . . . 45 к.
На 6 м-цаў . . . 90 к.
На 1 год . . . 1 р. 80 к.

№ 3 Сакавік 1930 г.

Адрас рэдакцыі і канторы:
МЕНСК, КОМСАМОЛЬСКАЯ, 26

АКЦЯБРАТАМ

Верш дзяткора Ёл. РАМОНАКА

Мал. А. ТЫЧЫНЫ

То ня дрэвы шумяць
За сьцяною,
То ня вецёр за вёскай гудзе,
Гэта юная раць
Акцябратаў
Роўным строем
Пад сьцягам ідзе.
Ідзе сьмела і дружна у ногу
Між зялёных колгаскіх прысад.
Піонэрам ідзе на падмогу
Гэта юная раць акцябрат.

КОЛЕКТЫУ

Бацька чытаў газэту. У газэце было напісана слова „колектыў“. Доўга думаў Косьцік:

„Які колектыў? Што такое колектыў?“

І сам бацька ня мог вытлумачыць добра. Прышоў Косьцік у школу, запытаўся ў настаўніка.

Настаўнік пакуль нічога не сказаў, а пасля заняткаў пайшоў з вучнямі на школьны агарод. Усе пачалі працаваць. Хто градкі акапваў, хто ваду насіў, траву палоў. Тут настаўнік сказаў Косьціку:

— Бачыш, як усе мы працуем. Аднаму чалавеку цяжка, і будзе ён працаваць цэлы месяц. А нам усім лёгка і весела, мы паробім градкі за адзін дзень. Гэта вось і будзе называцца школьны працоўны колектыў. Ко-

лектывы і ў рабочых на фабрыках ёсць. Там усе працуюць на агульную карысць, адзін другому дапамагаюць.

Быў у Косьціка хаўруснік Міколка. У Міколкі захварэў бацька. Матка пасылала Міколку ў лес

па гальлё, і Міколку праз гэта ня было калі вучыць заданьні. Успомніў Косьцік пра колектыў, кажа сваім таварышом:

— У Міколкі бацькі няма, а матка пасылае яго ў лес па гальлё. Колькі часу трэба цягаць аднаму. Давайце паможам яму колектывам!

Пайшлі дзеці ў лес усім гуртам і за адзін дзень нацягалі гальля для Міколкавай маткі цэлую гару. Потым усім колектывам пасеклі яго, зляжылі пад хлявом у сухім месцы.

Весела ўсім працаваць, сьмяюцца, і ніхто не замарыўся. А Міолка вельмі рад быў, што таварышы памаглі яму.

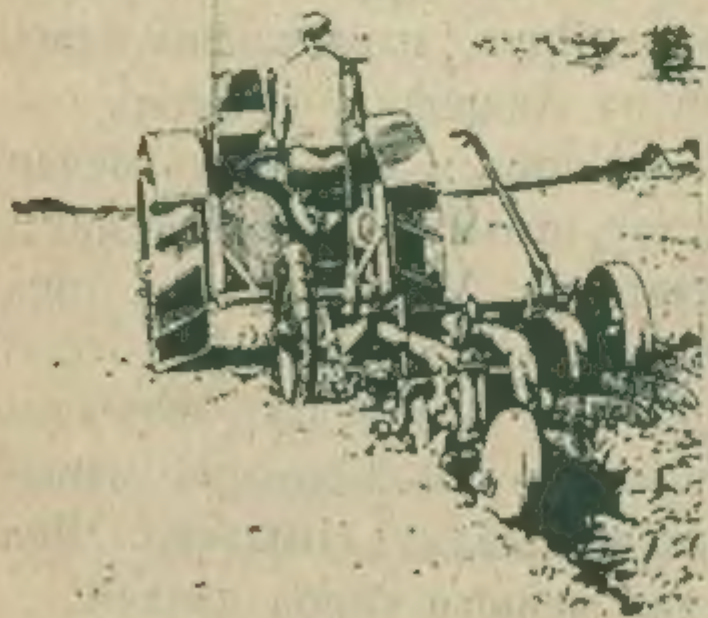

МЫ УСЕ—КОЛГАСЬНІКІ

Апавяданьне А. ЛЕСАВОГА

У Міронавай хаце траха ня кожны дзень поўна дзетвары. З усяго канца вёскі збіраюцца. Гэта—хаўрусьнікі сямігадовага Андрэйкі, Міронавага сына. Сам

Што можна рабіць трактарам

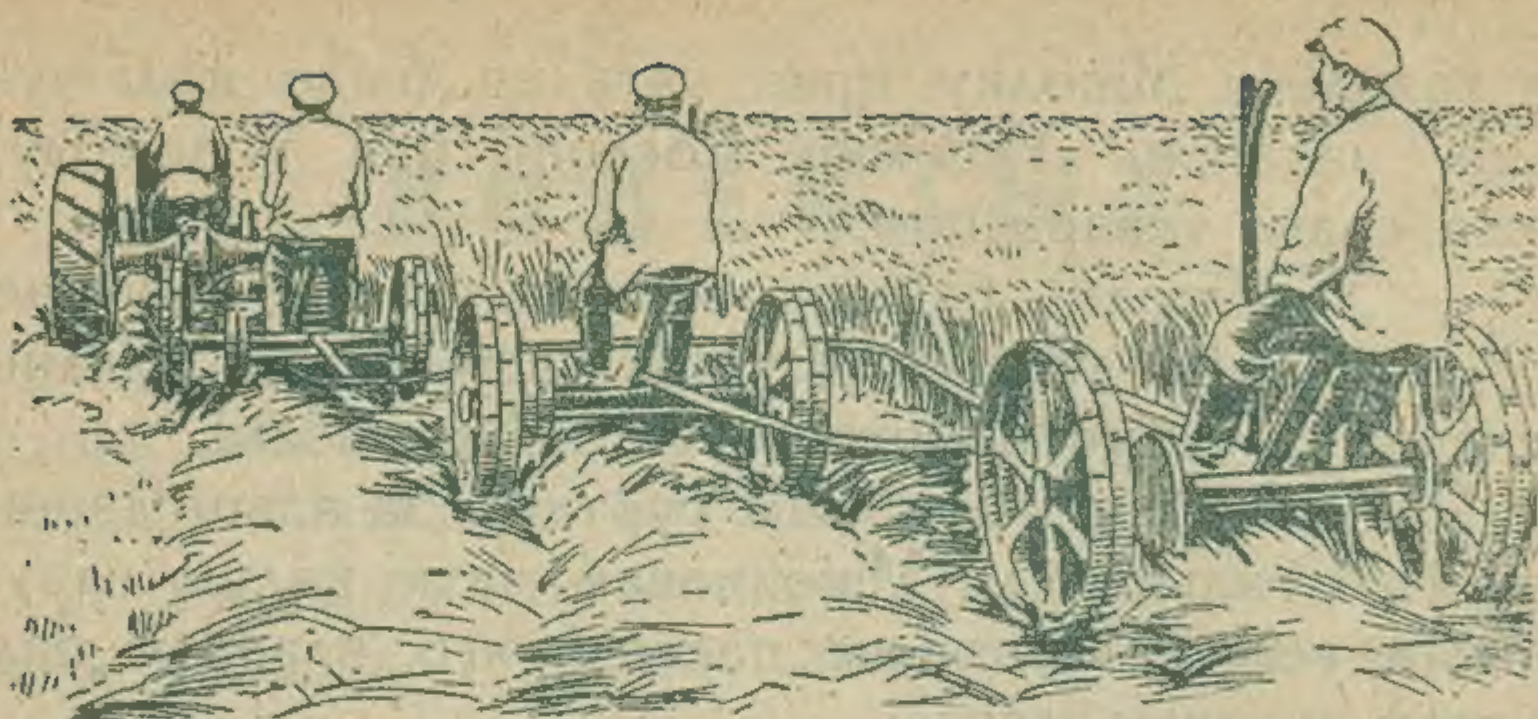
• Трактарам аруць.
(Глядзі другую старонку).

Мірон чалавек спакойны, добрай натуры, любіць дзяцей. Андрэйка-ж цёггле ўмее чым-небудзь новым зацікавіць сяброў. То ён змайструе самалёт з картону, то вятрак, які дзівосна круціцца рудаю мышкаю. Ці мала якія штукі ўмее выдумаць ён!

Сёньня Мірон з жонкай у горад паехалі. Хату на дзяцей пакінулі. А ім гэта і добра: сама лепш, калі ніхто з большых не мяшаецца ў іх справы.

Як толькі Мірон выправіўся з варот, памаленьку пасыпаліся, як гарох дробны, дзеці ў яго сьветлую новую хату. Тут і Волька Тодарава, і Янук Цуп-

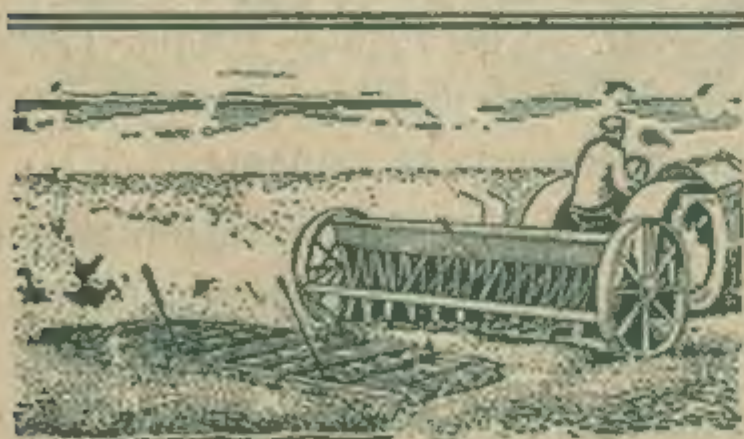
Трактарами косяць.

рукою, і Галенка Мікітава... Калі дзеці сабраліся, Андрэйка сьпярша паказаў ім сваю новую выдумку—трактар.

— Сам зрабіў — з гонарам хваліцца ён.

Дзеці гуртам, як бачыш, шчыльна абступілі новае для іх дзіва. Сапраўды Андрэйка зрабіў трактар! Такі, як у кніжцы намаляваны. Толькі і розьніцы, што замест калёс — тоненькія кацёлачкі, а рэшта—картон. Нават пафарбаваны вуглем. З картону зроблены тры невялічкія плугі і прывязаны ззаду.

— Гэта я ўсё сягоньня зрабіў,—хваліцца Андрэйка. Вочы

Трактарам сеюць і барануюць.

яго і ўвесь твар выражалі сур'ёзнасьць, ён лічыў сябе за большага, спраўнейшага. Лоб яго ў гэты час крыху моршчыўся, ноздры рабіліся шырэйшымі, і дыхаў ён часьцей ды гусьцей.

Але Андрэйка добры хлопец. Ён зробіць сам і ўсім пакажа ды раскажа.

— А мой тата казаў, што вясною трактарам араць будуць,—кажа сьветлазорая дзяўчынка Волька, самая жвавая і шустрая з усяго гурту.

— Але не такім!—важна спыніў яе Янук, паказваючы пальцам на Андрэйкаў трактар.

— Учора я дык увесь вечар слухаў, што мужчыны гаварылі, — умяшаўся Андрэйка — усё пра трактар, колгас, насенне...

— А я і ня ведаю, што гэта такое колгас—саромліва запыталася Манька Цімахова. Яна самая меншая сярод дзяцей.

— А я дык ведаю! — ганарыцца Янук.

— Ну, скажы.

— Колгас... гэта такі будынак, дзе... тут у Янука не хапае слоў. Ён чырванее, апускае ўніз вочы і адступаецца ў запечак.

— Ага, папаўся, як кот у пастку!—зарагатала Волька. Не хваліўся-б, калі ня ведаеш...

— Ціхаце! — супакойвае Андрэйка.—Я вам скажу. Я кожны раз слухаю пра колгас, калі ў нас збіраюцца на сход.

— Ну, кажы. Гэта праўда, што колгас такі... ну, што ўсіх там біць будуць бізунамі?—з запінкамі пачала Манька.

— Хто табе гэта казаў?

— Нейкі жабрак у нас быў. Казаў, што ён з колгасу. Там усіх б'юць і есці няма нічога..

— А што-ж ён яшчэ казаў?—пытаецца далей Андрэйка.

— Каб ніхто ня пісаўся ў колгас. Гэтак ён казаў.

— Дык твой жабрак—кулак. Я ведаю... у нас казаў настаўнік, што багатыры-кулакі про-

Трактарам жнуць.

ціў колгасу, і што яны внарок апрапаюцца жабракамі ды падгаварваюць людзей, каб ня пісаліся ў колгас... Гэтакі і той жабрак,—важна, як настаўнік перад сходам, тлумачыць Андрэйка.

— А чаму-ж яны, багатыя, ба-яцца колгасу?—падышоў з кутка Янук.

— Бо ў колгасе будзе добра толькі бяднейшым і... тут Андрэйка зусім запнуўся. Ён хацеў дадавіць „і серадняком“, але забыўся гэтае слова.

— А колгас,—казаў ён далей,—гэта, ну, калі людзі бу-

Трактарам малоцяць.

дуць гуртам урабляць зямлю, колектыўна гаспадарыць, і ўсё такое... Цяпер кожны робіць на сябе і мае сваю зямлю, сваю жывёлу, а тады ні „сваёй“, ні „тваёй“ ня будзе,—будзе гуртавая зямля, жывёла, і гуртам рабіць будуць. Гэтак гаварыў настаўнік, — пацьвердзіў свае словы Андрэйка.

— А яшчэ казалі мужчыны, што наша вёска, і ўсе вёскі суседнія, з вясны стануць колектывамі. Цяпер рыхтуюцца: збіраюць насенне, каб было чым

На трактары вязуць хлеб.

сеяць, пасялязаўтра пачнуць будаваць гуртавы хлеў для жывёлы.

— А ці будзе трактар?—пытас нецярпліва Манька.

— У гэту весну будзе толькі адзін трактар. А налета і напалета—уга, колькі тут трактараў будзе! Нават жаць, касіць і малаціць рукамі ня будуць—для ўсяго будуць машыны. Цяпер яны робяцца для нас на заводзе. Тады і расьці ўсё лепш будзе. Лён вырасьце такі, як

На трактары і павазіцца можна.

цяпер у нас каноплі растуць, а авёс такі, як самае вялікае жыта... Андрэйка так захапіўся, што пачаў гаварыць і пра тое, ня чуў ад мужчын.

Слухаюць дзеці, нават на гульні забыліся.

— А цяпер,—кажа Андрэйка калі ўжо ўсё перагаварыў і больш нічога ня мог успомніць,—вы за колгас, ці не?

Гэтак заўсёды канчаў сход старшыня іх сельсавету. Андрэйку вельмі спадабалася такая манера і ён рашыў не паддацца старшыні, — скончыць сход ня горш, чым той.

— За колгас! за колгас! І мы будзем колгасьнікі. І ў нас будзе колгас!—як пчолы ў вульлі, загаманілі дзеці.

Сьцеражыся, саха, трактару дарогу!

Верш Я. ПУТЫРСКОЙ

Мал. Я. КАШКЕЛЯ

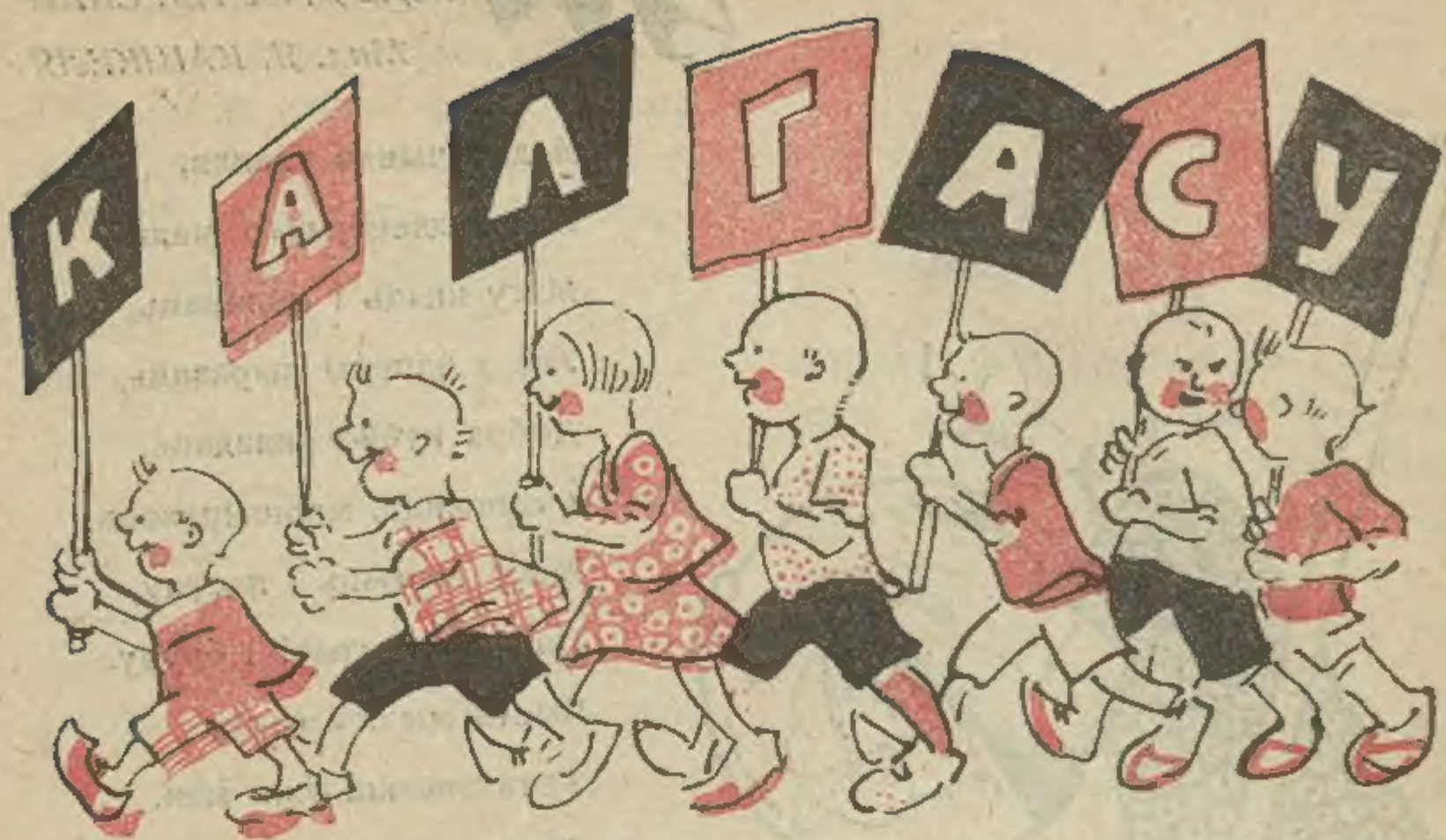
Я дзяўчынка удалая,
Не глядзеце, што малая.
Магу шыць і маляваць,
Ўсё з паперы выразаць,
Добра кубікі складаць,
І сьпяваць, маршыраваць.
Магу вымыць і пасуду,
Ня люблю гразі і бруду.
Чыста мыюся сама,
Гэта звычка ўжо мая.
Маме я дапамагаю,
Прыбіраю, падмятаю,
Бо я знаю, што яна,
З працы зморанай прышла.
А чаму-ж я удалая,
Дык ніхто не адгадае?
Свой сакрэт адкрыць вам
рада
— Бо хаджу ў дзіцячы
сад я

УДАЛАЯ

У наступным нумары часопісі друкуецца шмат
апавяданняў, вершаў, нарысаў, прысьвечаных
1-му Мая.

СЬПЯШАЙЦЕСЯ ПАДПІСАЦА НА ЧАСОПІСІ

Алав. А. ДЫЛА

Малюнкi А. КАШКЕЛЯ

Сёньня цётка Алеся, настаўніца „0“ групы, распавядала дзецям пра колгас. Яна гаварыла пра тое, як цяпер сяляне, дружна працуюць у колгасе. Шмат ёсьць работы сялянам увесну. Трэба ачышчаць насенне, угнойваць попелам зямлю, потым араць трактарам і засяваць поле. Раней бядняк - селянін працаваў адзін, араў зямлю сахою ці плугам і жылося яму кепска. Каб пражыць, прыходзілася працаваць на кулака. Цяпер працуюць усе разам — колектывам. Замест сахі — ёсьць трактар. Працаваць куды лягчэй. І дзецям сялян - беднякоў живеца лепей. Замест таго, каб сядзець заўсёды ў хаце, як раней, калі бацькі працавалі на кулака, яны цяпер ходзяць у дзіцячы сад.

Горад дапамагае колгасам, шле ім падарункі — трактары і іншыя машыны.

Міхаська ўважліва слухаў, што распавядала цётка Алеся, а калі скончыла, сказаў:

— Давайце і мы пашлем падарункі ў колгас!

— Якія такія падарункі? — здзіўлена закрычалі дзеці, — дык у нас-жа трактароў няма?

— Няма, але я вось што надумаў: у колгасе ёсьць дзіцячы сад, зробім усякіх цацак і пашлем дзецям. Гэта будзе наш падарунак колгасу. Але трэба раней спытацца ў цёткі Алесі, ці дазволіць яна.

Усе дзеці кінуліся да цёткі Алесі:

— Цётка, Алесечка, можна?

— Зразумела, можна, але трэба нам падумаць, што па-слаць.

Шмат было розных прапаноў. Урэшце парашылі зрабіць лёто і розныя цацкі з дрэва, а з дому прынесці дзіцячыя кніжкі, у каго якія ёсць.

Цётка Алеся дастала з шафы картону, разнакаляровай паперы, клею і ножніцы. Дружна, з ах-вотай, узяліся дзеці за работу. Адны рабілі лёто, другія май-стравалі ў сталярным кутку. Мі-хаська стараўся зрабіць усё як мага лепей, але гэта яму не ўдавалася. Выразаў вядзерца—падобна да бочкі, выразаў зба-нок—як капусты качанок.

Цётка Алеся і дзеці дапамаг-лі яму. Рады Міхаська, што і ён прымае ўдзел у працы. З дні працавалі дзеці. Зрабілі два са-

малёты і 4 лапаты. З дому пры-неслі шмат кніжак для чы-таньня, а Міхаська пачку роз-накаляровых алоўкаў для маля-ваньня.

Усё запакавалі ў вялікую скрынку і зверху напісалі:

Колгас „Кастрычнік“, дзіця-чаму саду—падарунак ад вуч-няў „О“ групы.

Скрынку на пошту несці ўсе дзеці па чарзе.

Праз два тыдні прынёс паш-тальён у школу ліст „О“ групе, у якім вось што было напісана:

— Дарагія таварышы, пада-рункі вашы мы атрымалі. Нам яны вельмі падабаюцца і мы лю-бім з імі гуляць. Шчыра дзя-куем за кніжкі і цацкі.

Дзіцячы сад колгасу
„Кастрычнік“.

АБ ТЫМ, ЯК МОЙ ТАТА ЗАСТРЭЛІУ ТХАРКА

(ДЛЯ ЗАБАВЫ МАЛАЛЕТКАМ)

Неяк вечарам дахаты
Ішоў сьцежкаю мой тата.
Ішоў сьцежкаю мой тата
Позна ўвечары дахаты.

Пазірае ён, глядзіць:
На зямлі тхарок сядзіць,
На зямлі тхарок сядзіць,
І на тату не глядзіць.

Тата думае: тхарок
Найпрыгожанькі зьвярок,
Найпрыгожанькі зьвярок,
Калі толькі ён тхарок.

А тхарок сядзеў, сядзеў
І на тату паглядзеў,
І на тату паглядзеў,
І ўжо болей не сядзеў.

Тата борзьдзенька пачгаў.
Дома стрэльбу набіваў,
Вельмі скура набіваў,
Каб тхарок дзе не прапаў.

А тхарок да рэчкі мчыць,
Пад кусты тхарок ляціць.
А за ім зямля гудзіць —
Гэта тата мой ляціць.

Тата крыўдзіцца, крычыць
І затвораў тарахціць,
Дубальтоўкай тарахціць —
„Пачакай мяне!“ — крычыць.

А тхарок, задраўшы хвост,
Уцякае цераз мост.

Мчыцца з піскам цераз мост.
Аж да неба ўзьняўшы хвост.

Тата ляскае курком,
Ды шусь з горкі старчаком,

Паляцеў ён старчаком
І ў здагонку за тхарком.

Ну, а стрэльба у руках
Калі грукне: тарарах!
Калі грукне: тарарах!
Дык і скокнула ў руках.

Тата ў бок тады бяжыць,
А тхарок ужо ляжыць.

З тхарка чучала зрабіў,
І тады у ладкі біў.

Вось прад вамі мой тхарок
Намалёваны знарок,

На зямлі тхарок ляжыць,
Не ўцякае, не бяжыць.

Тут, як бачыш, сьмелы тата
Пацягнуў тхарка дахаты,
І прынёс яго дахаты,
Узяўшы ў рукі, сьмелы тата.

Я быў рад, у ладкі біў,
А пасля вось што зрабіў:

Намалёваны знарок
Перад вамі мой тхарок.

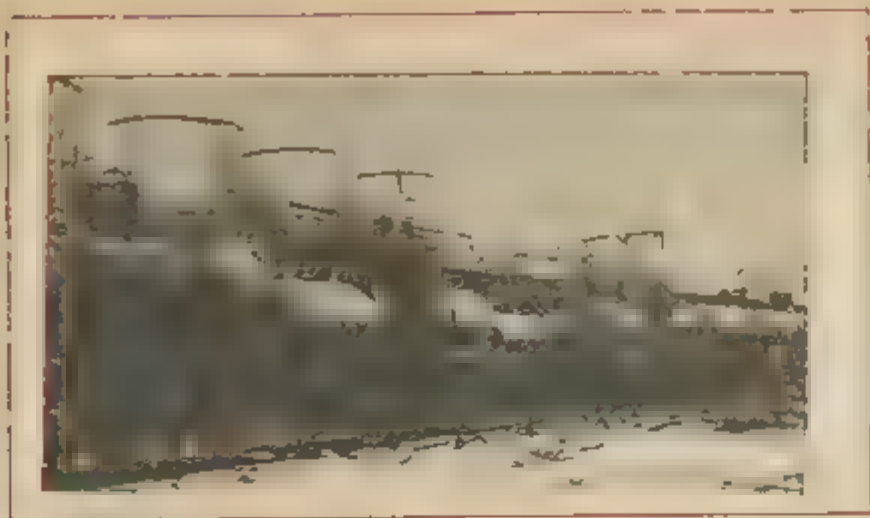
Даніла Хармс.

ГОРАД

Нарыс Э. ГЗЗ

Цягнікі з гатоваю нафтаю.

Ля берагу Каспійскага мора ёсьць вялікі горад Баку.

Горад Баку лічыцца горадам нафты. Тут месцяцца самыя багатыя дзялянкі, адкуль здабываецца наша нафта.

Нафтавыя вышкі, як густы лес, укрылі горад. Высокія, чорныя стаяць яны, нібы вартуюць залатое дно нафты.

У затоцы Ільліча

У затоцы, названай імем Леніна, знаходзіцца многа нафтавых вышак. Калісьці на месцы цяперашняй затокі было мора. На дне яго, у нетрах зямлі, было многа нафты. І сталі людзі думаць, як-бы дастаць яе адтуль.

прыдумалі людзі так: засыпаць частку мора.

Пачалася праца. Сабралі мільяны рублёў і давай разрываць грунт пад сабою, каб зрабіць на моры шырокія каналы.

І многа ўжо засыпалі.

І стаяць цяпер вышкі на тым месцы, дзе хочучыя будуюць вышкі.

І цяпер яшчэ засыдаюць на моры.

ЯК ЗДАБЫВАЕЦЦА НАФТА

Нафта ляжыць глыбока ў моры, у вярсту ўглыбкі.

На тым месцы, дзе хочучыя будуюць вышкі. Робіцца яны з зямлі, каб у будынку будаваць.

Электрычны мотор прыводзіць у рух. Ён пачынае сьвідачыцца ўсё глыбей і глыбей. Сьвідар з верхняга канца прыбірае, калі сьвідар уразаецца ў моры, на першую трубу нашруб

Агульны выгляд часткі гораду Баку.

НАФТА

арыс Э. гэзіна

а. Сабралі многа рабочых, ка-
разрытаць горы ды імі засы-
зрабіць на яго месцы суха-

засыпалі.

вышлі на тым месцы, дзе ра-
алі мора.

засыпаюць мора.

ДЗЯВІВАЕЦЦА НАФТА

глыбока ў зямлі. Траха не на

дзе хочучь здабываць нафту,

Робіцца яна на час сьвідра-
б у будынку зручней было пра-

отор, прыводзіць у рух вялі-

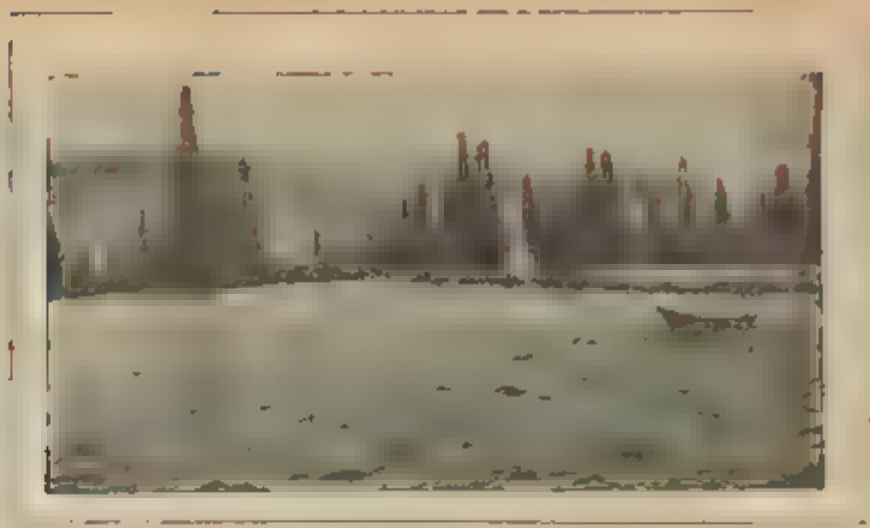
ачына сьвідраваць зямлю, ура-

лыбей і глыбей у зямлю. На

та канца прымацоўваюцца тру-

уразаецца ў зямлю глыбей,

бу нашрубавуюць другую,

Затока Ільліча.

трэцюю і г. д. Трубы патрэбны для таго, каб па іх
магла выходзіць наверх прасьвідраваная зямля.
Гэтую зямлю вучоныя з кожным разам правя-
раюць, ці няма ўжо нафты? Калі ёсьць—пера-
стаюць сьвідраваць. Тады трубы разам са сьвід-
рам дастаюцца з зямлі. На іх месца ўстаўля-
юць танчэйшыя трубы. Вышка цяпер непа-
трэбна: яна зьнімаецца. На яе месцы ставяць
помпу, якая пампе нафту, як ваду з студні.

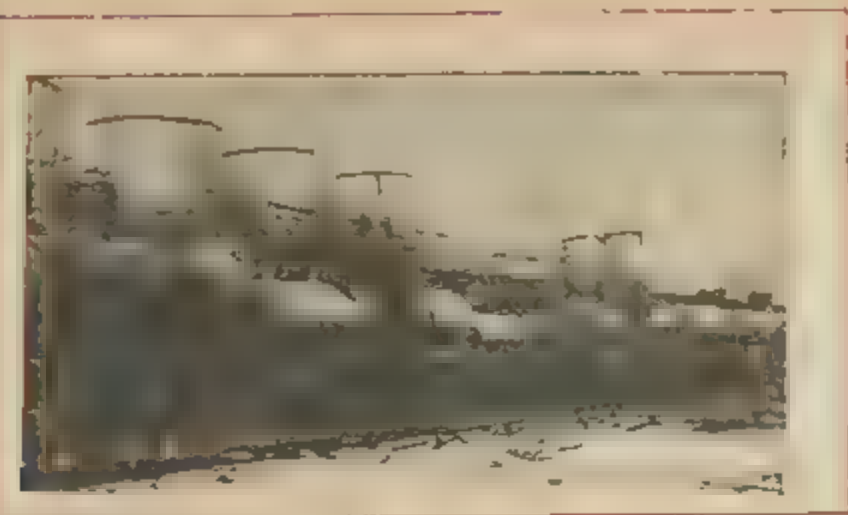
Некалі людзі трацілі на сьвідраваньне 3—4 гады.
Цяпер-жа пры дапамозе лепшых машын гэтую
работу канчаюць за 2—3 месяцы.

Помпа працуе дзень і ноч без дапамогі лю-
дзей. Выпампаная нафта адвозіцца ў Баку.
Там на знарочыстым заводзе з нафты выраб-
ляюць газу, бэнзыну і шмат іншых прадуктаў

Бак, куды зьліваецца нафта.

Цягнікі з гатоваю нафтаю.

Ля берагу Каспійскага мора ёсьць вялікі горад Баку.

Горад Баку лічыцца горадам нафты. Тут месцяцца самыя багатыя дзялянкі, адкуль здабываецца наша нафта.

Нафтавыя вышкі, як густы лес, укрылі горад. Высокія, чорныя стаяць яны, нібы вартуюць залатое дно нафты.

У затоцы Ільліча

У затоцы, названай імем Леніна, знаходзіцца многа нафтавых вышак. Калісьці на месцы цяперашняй затокі было мора. На дне яго, у нетрах зямлі, было многа нафты. І сталі людзі думаць, як-бы дастаць яе адтуль.

прыдумалі людзі так: засыпаць частку мора.

ГОРАД НАФТЫ

Нарыс Э. ГЭЗІНА

Пачалася праца. Сабралі многа рабочых, караблёў і давай разрываць горы ды імі засыпаць мора, каб зрабіць на яго месцы сухазем'е.

І многа ўжо засыпалі.

І стаяць цяпер вышкі на тым месцы, дзе раней бушавалі хвалі мора.

І цяпер яшчэ засыпаюць мора.

ЯК ЗДАБЫВАЕЦЦА НАФТА

Нафта ляжыць глыбока ў зямлі. Траха не навярсту ўглыбкі.

На тым месцы, дзе хочучь здабываць нафту, будуюцца вышка. Робіцца яна на час сьвідраваньня зямлі, каб у будынку зручней было працаваць.

Электрычны мотор прыводзіць у рух вялікі сьвідар. Ён пачынае сьвідраваць зямлю, уразаючыся ўсё глыбей і глыбей у зямлю. На сьвідар з верхняга канца прымацоўваюцца трубы, калі сьвідар уразаецца ў зямлю глыбей, на першую трубу нашрубоўваюць другую,

Затока Ільліча.

трэцюю і г. д. Трубы патрэбны для таго, каб па іх магла выходзіць наверх прасьвідраваная зямля. Гэтую зямлю вучоныя з кожным разам правяраюць, ці няма ўжо нафты? Калі ёсьць—перастаюць сьвідраваць. Тады трубы разам са сьвідрам дастаюцца з зямлі. На іх месца ўстаўляюць танчэйшыя трубы. Вышка цяпер непатрэбна: яна зьнімаецца. На яе месцы ставяць помпу, якая пампуе нафту, як ваду з студні.

Некалі людзі трацілі на сьвідраваньне 3—4 гады. Цяпер-жа пры дапамозе лепшых машын гэтую работу канчаюць за 2—3 месяцы.

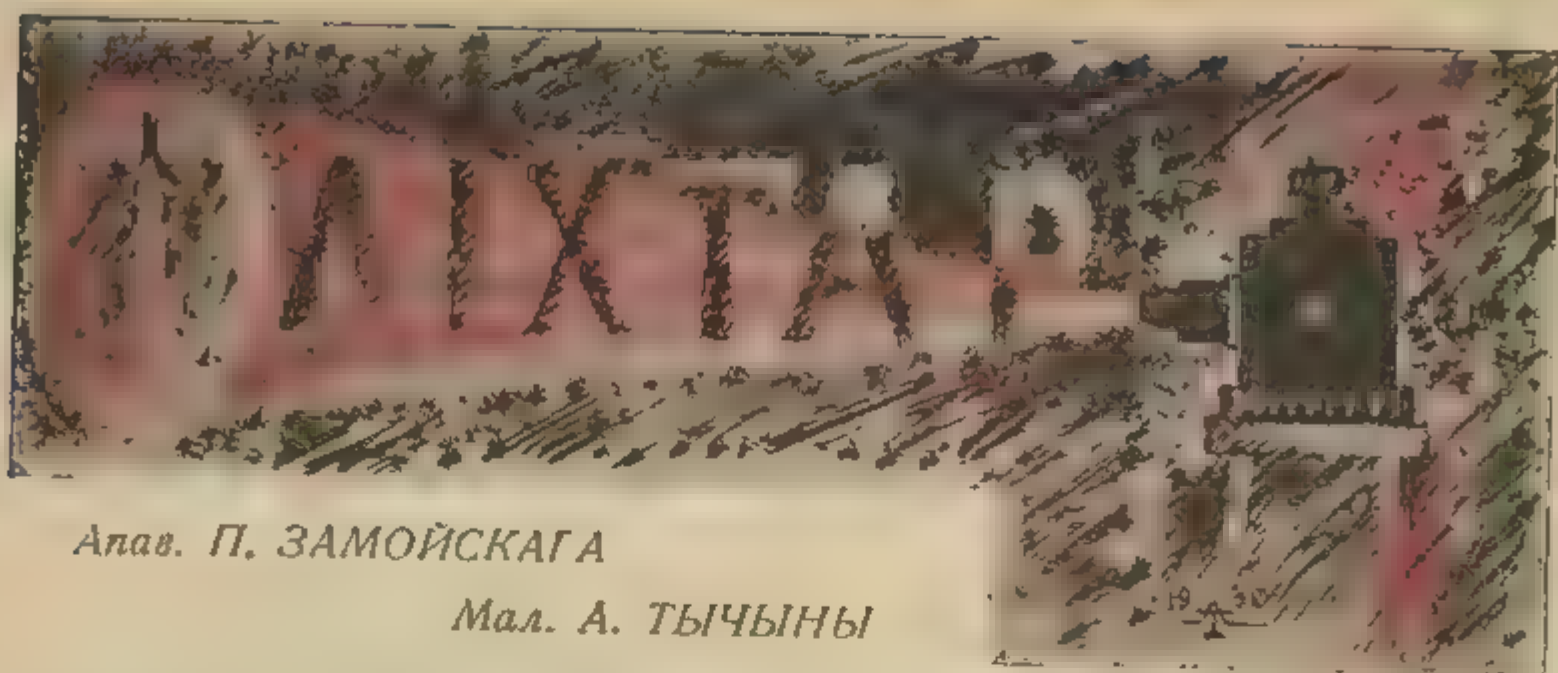
Помпа працуе дзень і ноч без дапамогі людзей. Выпампаваная нафта адвозіцца ў Баку. Там на знарочыстым заводзе з нафты вырабляюць газу, бэнзыну і шмат іншых прадуктаў.

Агульны выгляд часткі гораду Баку

Бак, куды зьліваецца нафта.

Апав. П. ЗАМОЙСКАГА

Мал. А. ТЫЧЫНЫ

Мікітку маці лаяла, а бацька за вушы круціў.
Гэта яго за тое, што курыць навучыўся.

Зробіць вялізарную папяросу, пасусьліць яе,
сагне папалам, вось і „казіная ножка“.

Курыць навучыў яго Міхаська.

— У сябе ўцягвай!—казаў Міхаська.

— Я ня ўмею.

— Кепскі-ж ты курэц! Глядзі, як я.

Надзьме шчокі, пацягне дыму ў рот і ўвесь
яго праглыне. Разявіць рот—дым назад выходзіць.
Альбо ў нос пусьціць, завітушкі кругленькія пачне
вырабляць.

— Вось як!

— Пачакай, і я гэтак.

— Ну, прабуй!

Разявіў рот і Мікітка.

Крыху закашляўся, пляваць пачаў. Удыхнуў
яшчэ, сьлёзы з вачэй пакаціліся.

Вучыся! Як навучышся, добра будзе. Заўсёды
п'яным будзеш.

Лаецца бацька, а Мікітка яму:

— Ты сам курыш!

Угаварваў, угаварваў бацька па дабру. Нічога
не памагала. Узяў папружку.

— Губы пасяку!

— А я, каб ня бачылі, цішком буду курыць...

Аднаго разу траха хлява не спаліў. Сабраўся цэлы гурт і давай курыць у хляве. А тут салома, мякіна розная.

Чыркнулі запалкай, адскочылася галоўка ў мякіну. Кураць, а ззаду дым слупом валіць.

Убачыў дзядзька Цімох, узяў палку.—Лайдакі, не давяркі!

Ледзь патушылі.

Матка ў сьлёзы кінулася.

— Сыноч, кінь гэтыя жарцікі!

Не, мама, не магу адвыкнуць. Вельмі добра курыць.

— Ды ты-ж згубіш нас, спаліш.

— Ня лайцеся, і ня буду цішком курыць.

— Эх, упарты ты, упарты!

Так і ня слухаў Мікітка ні маткі, ні бацькі.

Так і курыў да таго часу, пакуль у вёску ня прыехаў адзін чалавек з вялікім ліхтаром. Пачаў гэты чалавек у школе на палатне малюнку розныя паказваць. Спачатку ўсё сьмешныя, дзіўныя, а потым чалавека пачаў паказваць.

Уложыць у ліхтар малюнак і тлумачыць.

І глядзіць народ, дзівіцца.

— Вось дык цуда!

Мікітку пад бок Сымонка штурхае:

— Глядзі, што вырабляецца.

Раптам бачыць Мікітка, што на палатне паказаўся малюнак.

— Гэта лёгка чалавека, яны здаровыя, а вось глядзе, якімі яны сталі ў курцоў.

Страшныя лёгка ў курцоў: усе пакрытыя нейкімі чорнымі кропкамі, нібы закураныя сажары.

— З гэтакімі лёгкамі чалавек — калека, а не работнік. Усё жыццё недамагаць будзе.

— Вось што можа зрабіць курэнне.

І адчувае Мікітка, цяжка яму дыхаць. Сэрца калоціцца. Нават у пот кідае.

Выняў чалавек малюнак, і гаворыць да людзей:

— Паднімеце рукі, хто курыць.

Паднялі мужчыны рукі, і некаторыя падшывалі паднялі. Мікітка не падняў. Вельмі страшна.

— І які я цяпер чалавек, — шэпча Мікітка. — Навошта я курю?

Калі прышоў дахаты, крыкнуў да маткі і бацькі:

— Годзе, накурыйся! Усім хаўруснікам скажу, каб ня курылі. Гэтак скоро і памерці ад курэння можна.

МІКІТКА

Апавяданьне А. ЦІТАВАЙ.

Увечары сабраліся піонэры ў клубе колгасу. Хто слухаў радыё, хто чытаў газету „Піонэр Беларусі“, хто гутарыў пра саборніцтва, хто гуляў у шашкі, у шахматы. Некалькі піонэраў пачалі прасіць, павадыра расказаць ім, як жылі дзеці беднякоў у часы царскага ўраду. Пávaдыр згадзіўся, і ўсе піонэры абкружылі яго.

— „Я раскажу вам, мае маленькія таварышы, ня казку, а сапраўднае з жыцця бедных вясковых дзяцей у часы царскага ўраду.

„Вы пра той час ведаеце толькі з кніжак і апавяданняў. Вы ўсе ўжо дзеці Кастрычніка і бачыце, як будуюцца новае, лепшае жыццё, дапамагаеце будаваць яго.

„А раней у тэй далёкі, страшны час жылося дзецям бедных зусім інакш. І ня верыцца цяпер, што гэта калісьці было. Ну, слухайце-ж. Я пачынаю сваё апавяданьне:

„Бацькі ў Мікіты няма. Мікітка яго і ня ведае зусім. Помніць ён толькі, як аднаго разу сабралася шмат людзей у іх хаце.

Бацька ляжаў на сталае жоўты, худы. Перад ім стаяў поп і махаў нейкай блішчастай квартай, з якой ішоў дым. І дыму, найшло поўна хата. За ім ня бачна стала Мікітку і бацькі. Потым панеслі бацьку ў труне на могілкі. Матка вельмі галасіла. І потым матка плакала, калі аддавала апошнія два пуды жыта папу.

„Пасьля таго бацькі ўжо ня было, і Мікітка пачаў жыць з сваёю маткай і маленькай сястрой Варкай. Зусім кепска стала жыць ім бяз бацькі. Улетку яшчэ так-сяк: хоць цёпла. А ўзімку і холадна і голадна. Сядуць яны ўсе ўтраіх на печку. А печка ледзь цёплая, бо паліць у ёй маці крышку трэсак ды сучча, якія зьбірае на ву-

ліцы ды па надворках. А хатка іх старэнькая, дзьме і ад вакон і ад дзьвярэй.

— Мамка, — прытуліцца Мікітка, — ці ведаеш — бачыў я сёньня як Петрык Адамаў пірог еў. Чаму ў нас ніколі пірага няма? Ён вельмі смачны, пірог, мамка? Чаму ў Петрыка пірог, а ў нас ніколі няма? Чаму Петрык дражніць мяне?

— У Петрыка бацька багатыр, — адкажа маці, — а мы бедныя, мае дзеткі, каб хоць хлябец быў і то добра.

— Мамка, я хлеба хачу, — папросіць Варка. — На, во скарынка засталася, зьеш, дзетачка, ды сьпі. Я во дапраду верацёнка, занясу заўтра Матруне, Петрыкавай матцы, яна нам крыху хлеба і бульбы дасьць. Будзем заўтра есьці.

Адавала апошнія два пуды жыта папу.

— А на вошта ты прадзеш Петрыкавай матцы, Петрык-жа дражніцца, лаецца ўсяк на мяне? — пытаецца Мікіта.

— А што-ж мы есьці будзем, калі я ім прасьці ня буду? — адкажа маці. — Сьпеце ўжо, дзеткі, сьпеце, — дадасьць яна.

„Накрые маці Мікітку і Варку посьцілкай, а сама сядзіць, прадзе. Дыміць лучына, мітусяцца цені. Ляжыць Мікітка, глядзіць, як круціць маці кудзелю, як круціцца верацяно. Потым глядзіць, якая ад маткі на сьцяне вялікая страшная цень. Мітусіцца як жывая. Вось зноў глядзіць Мікітка на матку. Які ў яе худы, жоўты твар, якраз як у бацькі быў, калі ён ляжаў на сталё, думае ён. А вось нейкія зорачкі па шчацэ маці пакаціліся. Маці абцерла вочы рукой.

„Мусіць, плача маці“, думае Мікітка.

— Мамка, чаго ты плачаш? — пытаецца ён, — можа есьці хочаш?

— Ці ты яшчэ ня сьпіш, сыноч? Сьпі, заўтра хлеба прынясу, бульбы. Сьпі. Я ня плачу, гэта вочы зарэзала нешта.

„Ня прыкмеціць Мікітка, як вочкі яго заплюшчацца і ён засьне. Сьпіць Мікітка, сьпіць Варка, а маці доўга яшчэ прадзе кудзелю. Пракрычаць пеўні, а ў старэнь-

кай хаце ўсё яшчэ міга-
ціць агеньчык і сядзіць з
верацяном хвора я жан-
чына.

„Сьпіць Мікітка моцна,
заплюшчыў ён свае сі-
ненькія вочкі. Часта здры-
ганецца ў сьне і нешта
гавора.

„Дагарае лучына. Вось
і цёмна ў хатцы. Сьпіць
галодная, хвора я маці з
дзяцьмі.

„А на дварэ сьвішча
вечер, ды гэтак дзьме,
што вось, вось, здаецца,
зьнясе дах з хаты“...

Павадыр змоўк. Не-
калькі хвілін дзеці гля-
дзелі на яго, быццам чакалі, каб
ён гаварыў яшчэ.

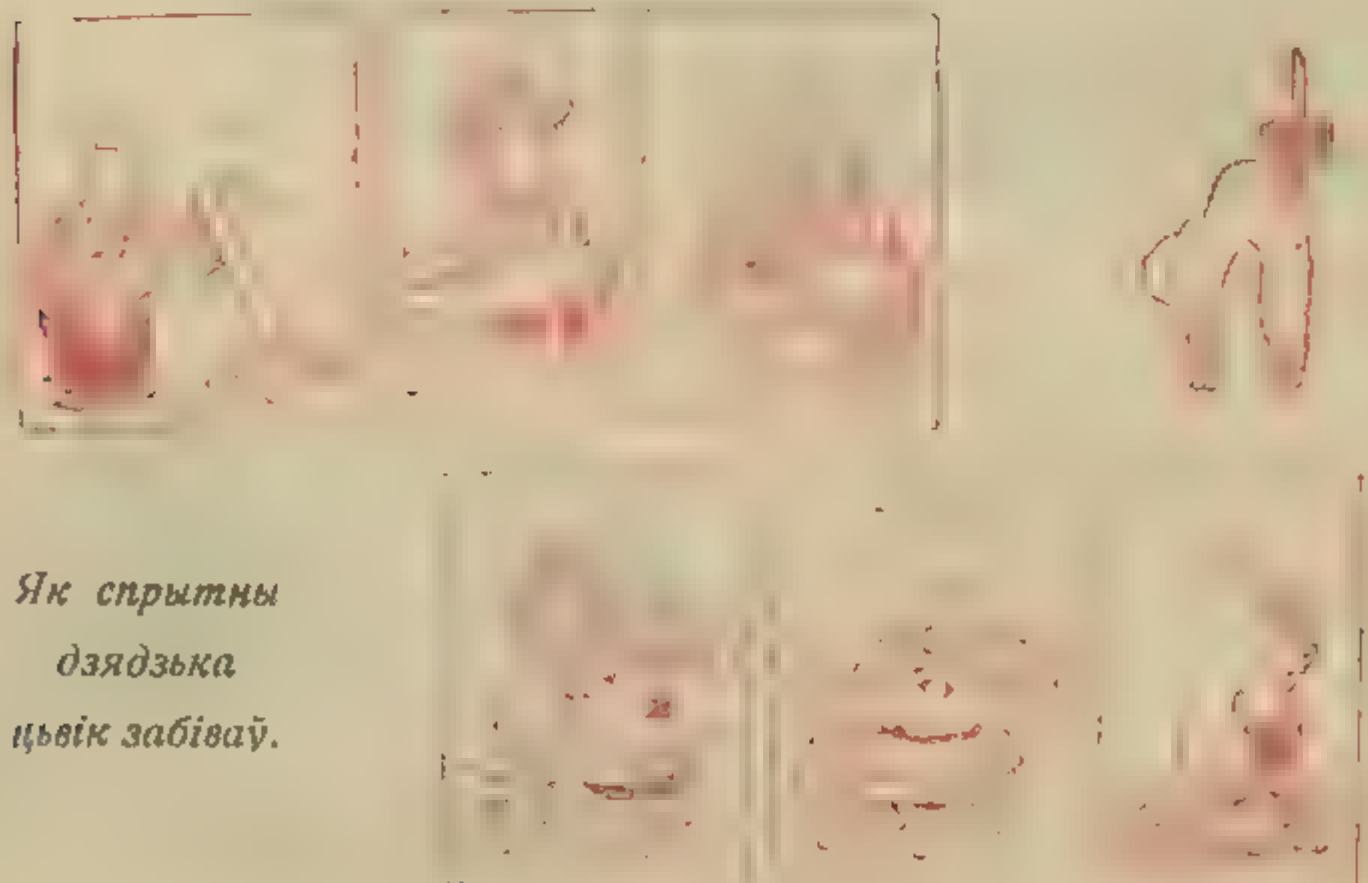
„Вось і ўсё, кажа павадыр,

І сядзіць з верацяном хвора я жанчына.

а цяпер пара і вам спаць зьбі-
рацца, бо ўжо дзясятая гадзіна
вечара.

Ж А Р Т

*Як спрытны
дзядзька
цэвік забіваў.*

ЯК ЛЮДЗІ ВУ- ЧАЦЬ КОНЯЙ

Вы напэўна бачылі сабак, якія па загаду гаспадара садзіліся, становіліся на заднія лапы і выраблялі ўсялякія іншыя штукі. Гэтым усім штукам можна навучыць і коняй. Праўда, гэта ня зусім лёгкая справа. Патрэбна вялікая цярплівасць, практыка і час.

Вось што робіць вядомы муш-

травальнік коняй Вільямс Труіцы, каб навучыць каня становіцца на калені.

Конь трыножыцца. Да пута прывязаецца вяроўка—пасак. Сілай прымушаюць каня падгнуць ногі. Пасля гэтага каню даецца кавалачак морквы. Кожны раз, як трэба пацягнуць за

пасак, каня злёгка б'юць па нагах ніжэй суставаў бізуном. Так паўтараюць некалькі разоў, пакуль конь не памятае, чаго ад яго хочуць. Тады каня распутваюць і з пугаю ў руках прымушаюць прарабляць пад каманду ўсё тое самае. Потым ужо і пуга непатрэбна, а досыць толькі даць каню слоўны загад—і конь становіцца на калені.

Бізун толькі патрэбен у пачатку муштроўкі. Потым і без яго можна абыйсціся. Конь па-

чынае разумець голас і цвёрда запамінае ўмоўныя словы.

Вельмі важна ведаць характар каня. Кожны конь мае свой характар. У Вільямса Труццы быў конь „Дзёман“, які іншы раз наравіўся. Або цэлы тыдзень ад яго нельга было чаго-небудзь дабіцца. Дапамагло тое, што „Дзёмана“ перасталі біць і пачалі гаварыць з ім ласкава, як з чалавекам, тлумачыць тое, што ён павінен быў зрабіць, і „Дзёман“ здаўся. Праз некаторы час упартасьць зьнікла і „Дзёман“ стаў добрым артыстам.

Настойліваць, цярдзеньне і разумны бізун — асновы мушт-

роўкі. Але і бізун трэба ўжываць не да ўсіх коняў. Ёсць коні, якіх чапаць бізуном зусім нельга, а трэба абыходзіцца з імі, як з малым дзіцём.

Вось толькі такім шляхам удалося Вільямсу Труццы навучыць каня „Мадрыда“ садзіцца ў крэсла і пры гэтым вельмі прыгожа.

Труццы кажа, што коні маюць вельмі добрую памяць, якую і трэба разьвіваць.

Пры муштроўцы пападаецца і людзям. Бываюць калецтвы, але людзі не зважаюць на гэта,

лічачы, што ў цыркавой працы калецтвы заўсёды могуць здарацца.

ЗАГАДКІ

Гудзіць, як машына,
Бяжыць па зямлі.
Прабяжыць, узьнімецца —
Ляціць угары.
Збудавана мудра,
Нават крыльлі мае,
Ў паветры гуляе.

Ляжыць — ніжэй ката, устане
вышэй каня

Аднаго чалавека за хвост пацягнулі ў суд. Як гэта здарылася?

Міколу чатыры дзесяткі гадоў,
а Янку пяць. Хто старэйшы?

Чатыры браты пад адной шапкаю
стаяць, адным поясам падпязаны.

ГАДУЙЦЕ КУРЭЙ

II. ХІЛІМОНАЎ

Леггорны.

Гамеот.

Род Айланды.

Курыца прыносіць вялікую карысьць. Яна дае яйца, мяса, пяро і пух.

Яйца і мяса ўжываецца як харч. Яйца маюць многа бялкоў, якія патрэбны для чалавека. Мяса добра пераварваецца. Дактары курынае мяса раяць для ўжывання хворым. Пух прадаецца за граніцу. Адтуль мы атрымліваем за гэтыя машыны. Пяро ўжываецца на падушкі.

На гэту карысьць мала звярочваюць увагі. Куры кепска даглядаюцца: даюць ім кепскі харч, трымаюць пад печкаю. Там цёмна, брудна.

Калі так іх трымаць, куры кепска нясуцца, часта хварэюць.

У нас думаюць, што курэй не патрэбна даглядаць. Але гэта няправільна.

Куры любяць сьвежае паветра, сьветлае памяшканьне. У гэтым памяшканьні павінна быць цяпла 8—12 градусаў.

Наша простая курыца дае ў год ня больш 60 яец, вагою па 40 грам. Ёсць куры добрай пароды: Род Айланды (чырвоныя), Леггорны (белыя, гребень падобны на лісток),

Віандот (белыя). Гэтых курэй трэба больш разводзіць. Яны даюць у год да 120—140 яец, даюць мяса больш чым простая курыца.

У сябе дома, у школе, дзіцячых дамох, на пляцоўках трэба разводзіць такіх курэй. Лепш купіць яец і пасадзіць квактуху.

Садзіць яе трэба не раней красавіка і не пазней чэрвеня. Кураняты, пакуль нарасьце на іх пяро, любяць, каб ім было цёпла, яны хутчэй растуць.

Трэба таксама паляпшаць нашу простую курыцу. Для гэтага трэба мець пёўня на 10 штук аднаго. Пёўні павінны быць не маладзей аднаго году, добрай пароды. Ад такіх пёўняў будзе добры прыплод, а гэтым самым палепшыцца простая курыца.

Курэй трэба добра карміць. Калі яны нясуцца, даваць ім зерня 90—100 грам у дзень, паіць чыстаю вадой.

Улетку корму ім даваць менш, яны самі шукаюць сабе корм, акрамя зярнят яны ядуць траву.

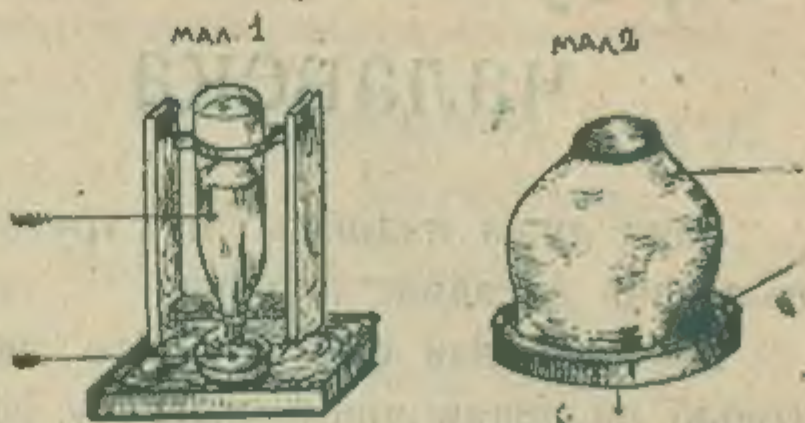
Зімою даваць ім капусту.

Кураняты вельмі прывыкаюць да людзей.

Пры дапамозе настаўнікаў, бацькоў дзеці павінны будаваць для іх памяшканьні, трымаць там курэй суседзяў, г. зн. разводзіць курэй колектыўна. У колектыўным птушніку менш выдаткаў, лепшы догляд. Пры школах абавязкова разьвесьці гэтых птушак.

Чым больш будзе птушак, тым больш будзе мяса, яец. А гэтым мы наможам дзяржаве больш купіць патрэбных нам машын.

Як лепш паіць курэй

Зрабеце такія прылады. Вада з бутэлькі (або з гарышка) часткаю выльецца ў чарапак. Калі куры вып'юць, вада зноў выльецца.

Каб куры не тапталі і ня глумілі корму, трэба ім зрабіць кармушку.

Крэўныя сваякі чалавека

Заяц дужа падобны на труса. Яны належаць да аднае пароды.

Вось цікавая справа, што заяц ня толькі па знадворнаму выглядзе падобны на труса, але і кроў яны маюць аднолькавую.

Вучоныя аб гэтым даведаліся такім парадкам. Яны пералівалі кроў зайца трусіку. Трусік пасля гэтага не хварэў і добра сябе адчуваў. Тое самае вучоныя заўважылі, калі пералівалі кроў трусіка зайчыку. Пры гэтым і зайчык адчуваў сябе добра.

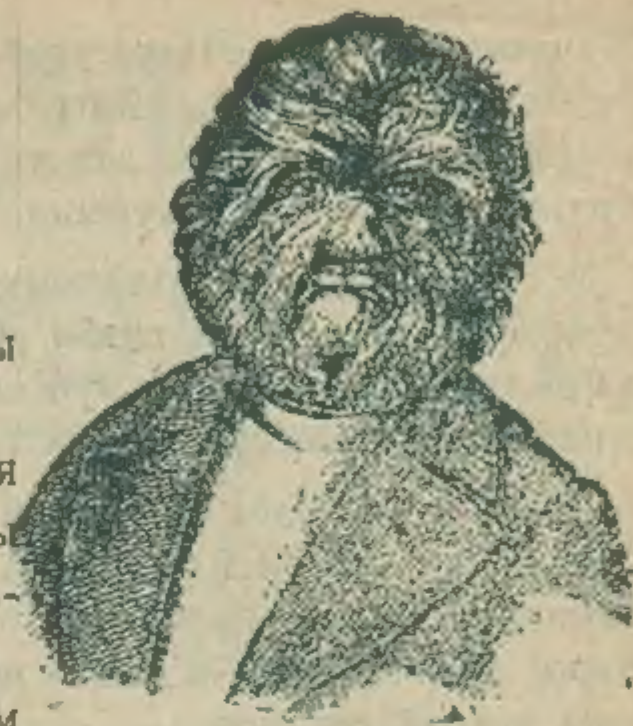
Такую самую справу прарабілі вучоныя з крывёй ваўка і сабакі. Заўважылі пры гэтым, што ні воўк, ні сабака не хварэлі.

Потым вучоныя прарабілі такую пераліўку крыві ад трусіка малпе. Тут яны заўважылі, што малпа зараз-жа моцна захварэла і памерла. Тое самае здарылася і з трусікам, якому пералілі кроў малпы.

На падставе гэтых доследаў вучоныя даведаліся, што аднолькавую кроў маюць толькі жывёлы аднолькавай пароды, блізкія па сваяцтву. А мы добра ведаем, што сабака вырадзіўся з ваўка, а трусік з зайца.

Вось вучоных і зацікавіла думка, ці ня можна знайсці пры дапамозе пераліўкі крыві сваякоў чалавека сярод жывёл.

Вучоныя пачалі пераліваць кроў чалавека розным жывёлам. Пры гэтым яны заўважылі, што толькі кроў малпы мае аднолькавую будову з крывёй чалавека. Гэта дае нам упэўненасць, што бліжэйшым сваяком чалавека зьяўляецца малпа, што чалавек паходзіць ад малпы.

Гэта партрэт цяперашняга чалавека Андріяна. Ён вельмі падобны на малпу.

Шкілет чалавека (злева) і шкілет малпы—гарылы (справа). Малая розніца.

ХТО ПЕРШЫ АДГАДАЎ ЗАГАДКІ?

Да 5-га сакавіка—часу здачы ў друк матар'ялу часопісі № 3—рэдакцыя атрымала звыш сотні дзіцячых адгадаў. Але правільна адгадалі ўсе загадкі толькі дзесяць чалавек. Рэдакцыя парашыла ўсім гэтым дзесяцём чалавекам выдаць дакладную прэмію: з сакавіка месяца яны будуць дармова атрымліваць часопіс „Іскры Ільліча“ ў працягу трох месяцаў.

Часопіс будзе высялацца наступным таварышам:

1. Стасю Фядошчаку (Менск).
2. Вучням першай класы практыкавальнай школы (Менск).
3. Эміліі Варакса (вёска Дзягільна, Меншчына).
4. Былінскаму Барысу (Менск).
5. Атраду (вёска Смалянка, Меншчына).
6. Янку Кукаву (ф-ка „Герой працы“, гор. Добруш).
7. Міхасю Анісаўцу (вёска Каўпені, Гомельшчына).
8. У. Мазелеву (вёска Малейкі, Гомельшчына).
9. А. Праляскоўскаму (Марына-Горка).
10. Ціхону Шчурка (вёска Пятровічы, Меншчына).

ДЗЕЦІ!

Шлеце свае загадкі ў рэдакцыю для надрукавання ў часопісі.

ПРАВІЛЬНЫЯ АДГАДКІ будуць такія:

1. Пісьмо, кніга.
2. Замок.
3. Зіма, вясна, лёд.
4. Ложка, зубы, горла.
5. Човен.
6. Цень.
7. Гадзіннік.
8. Млын альбо цягнік.
9. Яйка.
10. Неба, зоры і месяц.
11. Сякера.
12. Валасы, вочы, нос, рот.
13. Чалавек, малы, вялікі, стары.
14. Кружкі круглыя.

Каго спалохаўся кот?

ВЫДАВЕЦТВА ЦК ЛКСМБ
„Чырвоная змена“

Рэдакцыя: ГАРБУЗ Н. (адк. рэдактар).
РАЦЭВІЧ В., ЯКІМОВІЧ А. (адк. сакратар).

Дзяржаўная
бібліятэка
БССР
1937 г.

ИСКРА
ГЛАВНОЕ

**Где можно
малюнки**

*Давайте ж
Метрыкой
нарядные*